

МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЖУРНАЛІСТІВ АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО СПІЛКУВАННЯ ЗАСОБАМИ БЛОГ- ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті представлено модель навчання англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій. Розглянуто трактування поняття «педагогічна модель» різними науковцями. Відображено основні елементи та структуру створеної нами моделі. Модель навчання показано як ефективний інструмент для зростання динаміки поетапного формування в майбутніх журналістів професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування.

Ключові слова: модель навчання, компетентність, елементи педагогічної моделі, англійська мова, блог-технології, журналісти.

Annotation. The article presents the model of study future journalists' English written communication by means of blog-technologies. The interpretation of the concept of "pedagogical model" by different scholars is considered. The main elements and structure of the model we created are shown. The model of study is shown as an effective tool for increasing the dynamics of the phased formation future journalists' professionally oriented English-language written communication.

Key words: model of learning, competence, elements of pedagogical model, English language, blog technologies, journalists.

Постановка проблеми. Світові глобалізаційні й інтеграційні процеси підвищують значущість володіння іноземними мовами, актуалізуючи потребу покращення їх вивчення в системі вищої освіти. Це повною мірою стосується підготовки журналістів, лінгвістична та комунікативна компетентність котрих, а також володіння засобами іншомовної професійно орієнтованої комунікації сприятиме усуненню мовного бар'єру між вітчизняними і світовими ЗМІ, налагодженню взаємовідносин та співпраці з іншими державами. Майбутні журналісти у процесі навчання у ВНЗ мають засвоїти навички комунікації та методи збирання, оброблення інформації, створення усного та письмового тексту. Саме тому розроблення моделі навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій є надзвичайно актуальним на

сьогоднішній день і відповідає потребам фахівців і запитам журналістської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На початку XXI ст. невпинно підвищується роль писемного мовлення у вивченні іноземної мови, що відображено в Державних (галузевих) стандартах освіти. При цьому оволодіння навичками створення іншомовних письмових текстів різних типів є найбільш складним і проблемним завданням, вирішенню якого присвячені наукові дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких: І. Бім, Н. Гез, І. Задорожна, А. Климентенко, Л. Мазунова, Р. Мільруд, Н. Микитенко, Л. Морська, С. Ніколаєва, Е. Пассов, П. Сисоев, В. Скалкін, Е. Соловова, О. Тарнопольський, А. Щукін, D. Brookes, D. Byrne, V. Evans, T. Hedge, W. Littlewood, A. Raimes, J. Swales, C. Tribble, R. White та ін.

Мета нашої статті полягає в розкритті ефективної моделі навчання майбутніх журналістів професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій.

Виклад основного матеріалу. Метод моделювання широко представлений у науково-педагогічній літературі роботами О. Бондаревської, К. Вазіної, Н. Волкової, О. Дахіна, А. Добрякова, С. Гончаренка, В. Загвизинського, В. Краєвського, Н. Кузьміної, Є. Лодатко, О. Новікова, С. Сисоевої, О. Тарнопольського, М. Чобітько, Л. Фрідмана, І. Якіманської та ін. На думку В. Кременя, метод моделювання – «це універсальний прийом пізнання» [8, с. 9]. Його доцільність у науково-педагогічному дослідженні визначають такі функції: пізнавальна; експериментальна; гносеологічна; ілюстративна; технологічна; навчально-тренувальна; комунікативна; управлінська; нормативна; прогностична; метрологічна та ін.

Поняття «педагогічна модель» науковці трактують як штучно створений об'єкт, подібний до досліджуваного об'єкта чи явища, що спрощено відтворює та демонструє структуру, властивості, взаємозв'язки і відносини між його елементами [3, с. 13; 2, с. 134]. При цьому безпосереднє вивчення цього штучно створеного зразка певного багатоаспектного явища дає нові знання про об'єкт педагогічного дослідження [1, с. 80]. За А. Щукінім, під моделлю організації

освітнього процесу розуміють індивідуальну інтерпретацію викладачем методики навчання за допомогою обраної (створеної) технології відповідно до конкретних цілей та умов роботи [12, с. 159]. І. Задорожна розглядає педагогічну модель як штучно створений об'єкт знаково-символічної форми, що в спрощеному вигляді передає структуру, властивості певного педагогічного процесу, взаємозв'язки і функції його елементів [6, с. 67]. Це дає можливість розглядати узагальнений образ складної системи освітнього процесу, наочно ілюструючи найбільш важливі для нашого дослідження взаємопов'язані блоки й елементи, за допомогою яких організовується найбільш продуктивна навчальна діяльність із формування у студентів відповідної компетентності [11, с. 151].

Педагогічна модель передає певну систему, тобто структуровану та внутрішньо організовану сукупність взаємопов'язаних елементів, що становлять цілісний комплекс і в сукупності дозволяють моделювати й удосконалювати освітній процес задля розв'язання висунутої проблеми. Основними елементами педагогічної моделі, що визначають її специфіку, слугують цілі, завдання, методологічні підходи, зміст, принципи, методи, засоби, організаційні форми навчання, об'єкт і суб'єкт навчання, необхідні педагогічні умови, ступінь навчання та профіль підготовки, у межах яких реалізовано запропоновані інновації, етапи організації освітнього процесу та його відповідність сучасній системі професійної освіти [5, с. 142], критерії оцінювання ефективності упроваджених інновацій, а також засоби контролю та коригування, що разом дають змогу одержати необхідний результат. За С. Гончаренком, виявивши характерні риси педагогічного об'єкта, ми розпочинаємо пошук оптимального стану освітньої системи з їх компонування, поєднання, моделюючи принципово нову організацію об'єкта вивчення [2, с. 134]. При цьому головна вимога – це адекватність моделі, тобто відповідність реальності, «суттєвим властивостям об'єкта» [4, с. 516].

Враховуючи ці теоретичні засади, в нашому дослідженні ми розробили модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій (рис. 1), яка наочно передає процес формування в майбутніх журналістів відповідної професійно орієнтованої компетентності.

Побудова моделі ґрунтувалася на вивченні дидактичної сутності системи навчання англійської мови, особливостей змісту навчання англomовного писемного спілкування, специфіки напряму підготовки майбутніх журналістів. Розробляючи модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій, ми враховували також новітні вимоги до рівня компетентності журналістів різних спеціалізацій, опиралися на кращий вітчизняний і зарубіжний досвід і намагалися знайти оптимальні взаємозв'язки і співвідношення між складовими освітньої системи ВНЗ.

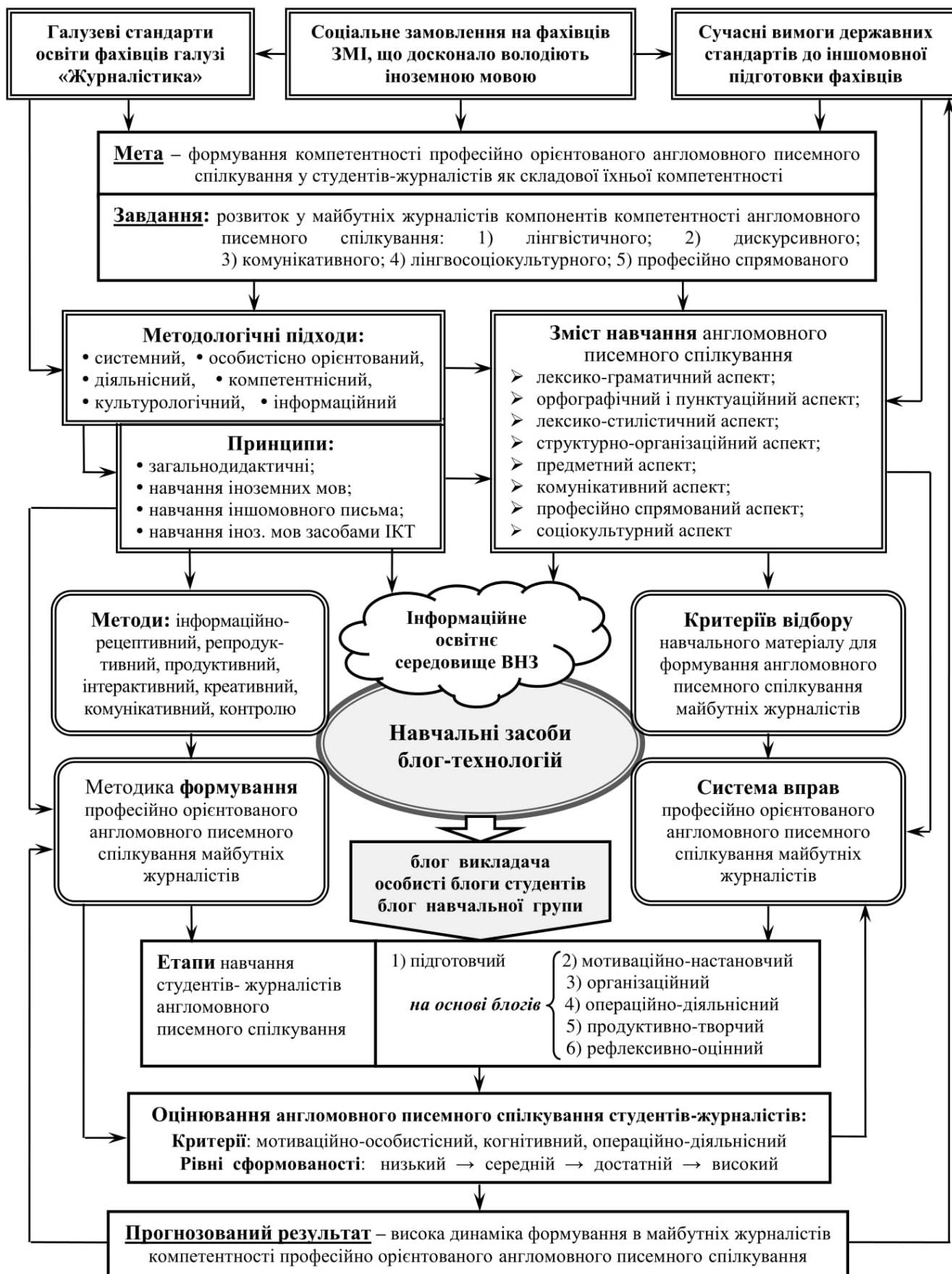

Рис. 1. Модель навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування засобами блог-технологій

Як інструмент дослідження, наша модель зорієнтована на органічне та послідовне опанування майбутніми журналістами професійно орієнтованих знань, умінь і навичок англомовного писемного спілкування. Специфіка нашої моделі зумовлена чинниками, пов'язаними з упровадження в освітній процес засобів блог-технологій, що детермінують вибір методологічних підходів до навчання іноземної мови, визначення загальних і специфічних принципів, етапність організації освітнього процесу тощо.

Основними елементами нашої моделі є: мета та завдання навчання, компоненти змісту навчання, засоби блог-технологій (блог викладача, особисті блоги студентів, блог навчальної групи), система вправ і методика формування професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування, етапи навчання, критерії та рівні оцінювання одержаних результатів. Розглянемо детальніше структуру моделі.

С. Ніколаєва слушно розглядає мету та цілі навчання як заздалегідь запланований результат педагогічної діяльності, що має бути досягнутий шляхом застосування відповідних змісту, методів, засобів тощо. Цей компонент освітньої системи є провідним, оскільки впливає на вибір і функціонування інших її компонентів. Він формується під впливом потреб суспільства, рівня розвитку кращих взірців методики навчання та суміжних наукових галузей, умов навчання [9, с. 11-17]. На нього також суттєво впливають стандарти освіти і новітні дидактичні засоби, у тому числі – на основі ІКТ.

Провідною метою навчання писемного мовлення є формування умінь писати тексти з дотриманням композиційно-структурних, лінгвостилістичних і жанрових особливостей, притаманних писемній комунікації носіїв мови. З огляду на це *метою* нашої моделі є формування у студентів-журналістів компетентності професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування. Мета ґрунтується на соціальному замовленні на фахівців ЗМІ, що досконало володіють іноземною мовою, сучасних вимогах державних стандартів до іншомовної підготовки фахівців і галузевих стандартах вищої освіти фахівців галузі «Журналістика». Відповідно, основними *завданнями* в моделі визначено розвиток у майбутніх журналістів компонентів компетентності професійно орієнтованого

англомовного писемного спілкування: лінгвістичного; дискурсивного; комунікативного; лінгвосоціокультурного; професійно спрямованого.

В основу освітньої системи, яку відображає побудована модель, покладені **методологічні підходи**: системний, особистісноорієнтований, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний та інформаційний, теорії проблемного та розвивального навчання, а також концепція комунікативно орієнтованого навчання іноземних мов. Функціонування елементів моделі визначає сукупність **принципів**, цілісна реалізація яких забезпечує розв'язання поставлених завдань. Серед них: загальнодидактичні; навчання іноземних мов; навчання іншомовного письма; навчання іноземних мов засобами ІКТ.

Особливості **змісту** навчання англомовного писемного спілкування студентів-журналістів у нашій моделі визначається інтегруванням таких його аспектів: лексико-граматичного; орфографічного та пунктуаційного; стилістичного; структурно-організаційного; предметного; комунікативного; професійно спрямованого; соціокультурного. У сукупності ці аспекти відображають всі функції писемного мовлення та спілкування професійних журналістів. Процес інтегрування змісту навчання полягає в одержанні знань і розвитку вмінь професійно орієнтованого писемного мовлення на основі відібраних текстів, в яких дидактично доцільно поєднано англомовні лексико-граматичні, стилістичні та інші елементи жанрового мовлення. Для того, щоб студенти в процесі навчання набули вмінь подавати і створювати журналістські матеріали у стилі кожного жанру, їм треба сформувати і розвинути вміння орієнтуватися в змісті висловлювання, оперувати мовними засобами, логічно будувати висловлювання на основі опрацювання англомовних текстів усіх необхідних для фахівців ЗМІ жанрів.

Змістові особливості навчання англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів покладені в основу розроблення комплексу **критеріїв відбору** навчального матеріалу для формування професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів:

- автентичності (в якості навчального матеріалу застосовуються лише автентичні тексти);

- доступності та відповідності інтересам студентів (навчальні тексти значущі для вікової групи студентів, доступні, посилені та відповідають пізнавальним запитам, інтересам студентів);

- пізнавально-комунікативної цінності та проблемності (пізнавальна та комунікативна значущість щодо мети навчання із застосуванням проблемних ситуацій);

- професійної спрямованості (відповідність матеріалу професійним реаліям і потребам);

- відповідності програмам навчання (тематична відповідність навчальних текстів до навчальних планів і програм);

- композиційно-структурної організації (врахування специфіки побудови писемного мовлення);

- урахування лінгвостилістичних ознак жанрового тексту (професійна важливість, багатозначність вживання лексичних одиниць, стилістична необмеженість, сполучуваність, комунікативна важливість, розповсюдженість та еталонність);

- співвіднесеності типів текстів із цілями навчання (відповідність текстів конкретному навчальному завданню).

Виокремлені критерії лягли в основу розроблення **системи вправ** для професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій. Вона містить необхідні для майбутніх журналістів комплексні вправи-модулі умовнокомунікативного, комунікативного, рецептивно-репродуктивного, творчо-продуктивного характеру, спрямовані на написання нарису, замітки, репортажу, газетної / журнальної статті, рецензії, огляду, коментарів, інтерв'ю, відкритого листа.

Виходячи з поставленої мети і завдань, основними для формування іншомовної писемної компетентності студентів-журналістів у інформаційно освітньому середовищі ВНЗ нами визначені **навчальні засоби блог-технологій**. За функціональним призначенням блоги розподілені на три типи (блог викладача, блог групи, блог студента), що дає змогу ефективно розвивати компоненти

писемної компетентності майбутніх журналістів у освітньому процесі з використанням індивідуальних і групових форм навчання.

Методи розвитку вмінь і навичок писемного спілкування студентів-журналістів за допомогою навчальних блогів – це система спільних дій, сукупність кроків викладача і студентів, спрямована на досягнення мети навчання (формування іншомовної писемної компетентності), які використовуватимуться для вирішення поставлених завдань в освітньому процесі.

У науково-методичній літературі є декілька багатовимірних класифікацій методів, розроблених на основі різних ознак, зокрема за типом пізнавальної діяльності вони поділяються на пояснювально-ілюстративні, інформаційно-рецептивні, репродуктивні, проблемного викладу, частково пошукового (евристичного) та дослідницького. З урахуванням їх особливостей, виділимо низку методів, що доцільно застосовувати для розвитку вмінь писемного мовлення студентів-журналістів. Зауважимо, що в навчальній діяльності, переважно, поєднується одночасно декілька методів. Розкриємо сукупність (систему) методів, ефективних для вирішення поставлених завдань відповідно до мети формування компетентності професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування у студентів-журналістів:

- інформаційно-рецептивний – отримання нової інформації, у тому числі в процесі обміну письмовими повідомленнями у блогах;
- інформаційно-репродуктивний – створення текстів із навчальною метою з опорою на текст-зразок (за зразком) і розміщення їх у блозі групи та особистих блогах студентів;
- інформаційно-продуктивний – створення у процесі навчання власних текстів іноземною мовою, розміщення їх у персональному блозі; підготовка авторських коментарів;
- інтерактивний – у процесі виконання завдань студенти залучаються до процесу взаємодії, інтерпретуючи й оцінюючи письмові повідомлення один одного, коментування блогів інших студентів, відповідей на коментарі у власному блозі, дискусії з проблемних питань у блозі викладача (іноземною мовою);

- креативний – творче самостійне написання текстових матеріалів різних журналістських жанрів (нарис, замітка, репортаж, стаття, рецензія, огляд, коментар, інтерв'ю, відкритий лист);
- комунікативний – студенти залучені у процес спілкування з метою висловлення, обговорення й оцінювання інформації засобами блогів іноземною мовою;
- методи контролю – взаємоконтроль, самоконтроль наприкінці навчання; поточний і рубіжний контроль викладача.

Розробляючи методику професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування на основі запропонованих методів, удосконаленого змісту навчання та використання засобів блог-технологій, ми спиралися на дидактичні та психологічні закономірності оволодіння іншомовним спілкуванням. Відповідно до теорії поетапного формування розумових дій ми розглядаємо шість *етапів* навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування: підготовчий (попередній), мотиваційно-настановчий, організаційний, операційно-діяльнісний, продуктивно-творчий, рефлексивно-оцінний.

Оцінювання рівня сформованості компетентності професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів відбувається за такими **критеріями**: мотиваційно-особистісний, когнітивний, операційно-діяльнісний [7], що передбачає визначення **рівнів сформованості** (низького, середнього, достатнього, високого) кожного з компонентів компетентності професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування (лінгвістичного; дискурсивного; комунікативного; лінгвосоціокультурного; професійно спрямованого), що виражається у володінні способами побудови іншомовного письмового спілкування відповідно до професійних ситуацій, високому рівні навчальної мотивації, адекватній самооцінці тощо [10]. Це потребує обґрунтування критеріально-діагностичного апарату, який дозволить визначити рівень компонентів компетентності професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування.

Вважаємо, що експериментальна перевірка шляхом упровадження запропонованої моделі у практику роботи ВНЗ підтвердить прогнозований нами результат, а саме – зростання динаміки поетапного формування в майбутніх журналістів професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування, і досягнення більшості з них у процесі навчання рівня, необхідного для успішної професійної діяльності в сучасних ЗМІ в умовах євроінтеграції та міжнародного співробітництва.

Висновки. Таким чином, лінгводидактична модель навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування засобами блог-технологій передає сутність системи навчання англійської мови, особливості змісту навчання англомовного писемного спілкування, специфіку підготовки майбутніх фахівців, новітні вимоги до рівня компетентності журналістів різних спеціалізацій, оптимальні взаємозв'язки і співвідношення між складовими освітньої системи ВНЗ. Модель зорієнтована на органічне та послідовне опанування майбутніми журналістами професійно орієнтованих знань, умінь і навичок англомовного писемного спілкування. Специфіка моделі зумовлена упровадженням в освітній процес засобів блог-технологій, що детермінують вибір методологічних підходів, визначення загальних і специфічних принципів, етапність організації освітнього процесу тощо.

Запропонована лінгводидактична модель навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування засобами блог-технологій дає змогу не лише обґрунтувати функції та зв'язки всіх складових цього процесу, сутність і послідовність навчальної взаємодії, спрямованої на досягнення мети навчання, а й показує неперервність і послідовність формування компетентності писемного мовлення студентів-журналістів динаміці її розвитку. Однак, на наш погляд, розроблення змісту навчання англомовного писемного спілкування студентів-журналістів, теоретичне обґрунтування та побудова моделі реалізації цього процесу засобами блог-технологій набуде практичного значення за умови подальших наукових досліджень в напрямі науково обґрунтованого та методично доцільного добору навчального матеріалу, що забезпечить проектування ефективної системи вправ і методики формування професійно орієнтованого

англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів. Упровадження моделі на гуманітарних факультетах ВНЗ в разі коректного дотримання всіх необхідних методичних положень іншомовної підготовки дасть змогу майбутнім журналістам адекватно підготуватися до різних аспектів їхньої професійної діяльності, передусім – англомовного професійно орієнтованого писемного спілкування, а також слугуватиме для оптимізації освітньої системи й ефективного формування компетентних творців медійного простору України.

Список використаних джерел:

1. Вішнікіна Л. П. Педагогічне моделювання як основа проектування освітніх процесів / Л. П. Вішнікіна // Імідж сучасного педагога. — 2008. — № 7 —8. — С. 80—84.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям / Гончаренко Семен Устимович. — вид. 2-ге, перероб. — К. ; Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. — 308 с.
3. Дахин А. Н. Моделирование в педагогике / А. Н. Дахин // Идеи и идеалы. — 2010. — № 1(3). — Т. 2. — С. 11—20.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
5. Заболотна М. І. Методика навчання аудіювання англомовних публіцистичних текстів старшокласників в умовах профільного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Марина Ігорівна Заболотна. — К., 2004. — 255 с.
6. Задорожна І. П. Модель організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією / І. П. Задорожна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. — 2012. — № 2. — С. 66—72.
7. Красилова И. Е. Развитие иноязычной коммуникативной компетентности будущих учителей иностранного языка средствами образовательного интернет-сообщества : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Красилова Ирина Евгеньевна. — М., 2015. — 241 с.

8. Кремень В. Педагогічна синергетика : понятійно-категоріальний синтез / В. Кремень// Теория и практика управления социальными системами. — № 3. — НТУ «ХПИ», 2013. — С. 3—19.

9. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. — 2010. — № 2. — С. 11—17.

10. Самарина Н. В. Формирование компетенции иноязычной письменной речи школьников с помощью электронных дидактических средств : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Самарина Наталия Владимировна. — Нижний Новгород, 2016. — 204 с.

11. Черниш В. В. Теоретична структурно-функціональна модель формування у майбутніх учителів англomовної професійно орієнтованої компетенції у говорінні / В. В. Черниш // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Педагогіка та психологія. — 2011. — Вип. 19. — С. 149—161.

12. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь / Анатолий Николаевич Щукин. — М. : Астрель : АТС: Хранитель, 2007. — 746 с.